

mat *verge...*» (s'acabava en aquell clap un període de veda), 1928. Les panses verges tan estimades a la comarca del RIURAU, han donat nom a tot un coster de muntanya damunt Vilallonga de l'Assafor: *La Pansa vérge* (1962). I la força tradicional del concepte abstracte deu fer-ho que a Vinaròs em parlessin, dient-ho encara amb plural antic, de *tèrçz bérçgens* que recomanen comprar (1961).

Com a adj. de cosa és prestigiós, d'on aquesta extraordinària forma: car a bastants llocs del Princ. s'usa *verges* parlant de diverses coses (BDC xx, 69), i en particular dels olis (BDC x, 130). El prestigi de l'adj. no és sols per a les dones, sinó també per a productes de la terra, l'oli i el vi sobretot. A les terres altes del Priorat, per fer fermentar el most sovint el «brien» (hi mesclen *bria* 'brisa'), però «lo vi que no l'hem bariat és més clar i dolç que l'altre: ne diuen *vi vérge*» Albarca (1935).

A Mall., però, potser perquè a la gent pagesa, *veržo* (pron. amb -ə neutra) els sonava massa femení, n'han fet un adjectiu en -o quan té l'altre gènere: «tres llesques de pa, torrades ab oli *verjos*», AMÀlcover (BDLC vi, 109), pron. *óli véržu* a Son Cervera (BDLC xi, 37), V. els exs. de PdAPenya que amb aquest ús i d'altres en cita *AlcM*, també *boscs verjos*; i amb -ot diminutiu per a la gent jove a Manacor hi ha una festa dels fadrins, la dels *Verjots* (*AlcM*); cosa que es tornà rànica en el Princ.: perquè a Vic, a una professó de la Seu hi anaven uns «*verjos*», uns nois vestits de blanc, fins que ho prohibiren l'any 1746 (DAG.). En fi, potser recordant-se del lloc comú de les verges folles, *caps-verjos* ha pres a Mall. el sentit de 'esbojarrats' (BDLC ix, 339), i en la variant més literària: «llavors Burns apareix --- i reivindica les pretensions d'Escòcia...'. Qui era l'orador? Un exaltat, un *cap-verge*, un home de lletres, sense preocupar-se dels interessos del Regne Unit? Era 'l capítot del partit liberal ---!', Alcover (*Arts. Lit., Bi. Po. L'Av.*, 52.5).

DERIV. Quasi tots en forma cultista: *Virginal* [Eiximenis, StVicentF; en lèxics des del Busa-N.]; mig popularitzat: 'Mare parida, / *verge* fon dida / --- / e ab la let / celestial / e *virginal*, / pròpia d'ella, / ab sa mamella / ---», JRoig (*Spill*, 11614); «Olor de romaní dels boscos puja, / dels cims olor de regalècia baixa / --- / y en lo cel blau eternes melodies / de l'estrella que naix o que s'apaga / --- / com un ull *virginal* que s'espargella, / en sa finestra d'or apunta l'alba / ---», *Canigó* II, 319. «La meva és una memòria de poc llüiment --- d'altres us citaran tota la vida conceptes del llibre que llegiren de joves; però no els ho envejo, que això em conserva el goig cada any que puc d'una *virginal* lectura de Shakespeare» escrivia Coromines en el pròleg d'un llibre seu dels temps projectes.

Virginitat [Llull]: «Blanquerna adoctrinà Nathana com les set virtuts guardassen sa *virginitat* tots temps de sa vida» (*Blanq.*, NCL. I, 76.12). «Ara és Fèlix en peccat e en error, car --- en desig de carnal delit és cahut, en volentat està de com corrompa la *virginitat* --- hon és la fe en què ésser solia? La *virginitat*

que tant amava, hon és anada?»; «Molt se marvellà la donzella de la voluntat que li era venguda en peccar ab lo cavaller e en corrompre sa *virginitat*, que molt havia conservada» (*Merav.*, Ag. I, 51.22; 55). «De Magdalena, / --- / de Catherina / --- / Agnès, Lucia / *virginitat* / --- sense reptiri / ne pots amar», JRoig (*Spill*, 15371); i V. la cita de *Les Dones* d'Eiximenis a SORTIR i a VERGONYA. En lèxics, des del Busa-N. i OPou: «virginali pudicitia praeditus; ---; la *virginitat* és de major valor que el matrimoni [...]: virginitas matrimonio praestat» (*TbPu.*, 304). *Virginesa*. *Virgini*; *virginenc*. *Virgo* [*v.* en donzella: flos aetatis», Busa-N.]; *desvirgar* [1851, Escrig; Vogel]; *desvirginar* [Belv.]; *esvergenada* (ant., Belv.); *esverginar*; *desvirginesa*. *Desverjar*, -jada.

¹ «Jo concebria lo Fill de Déu en mon ventre *virginal*», Llull (*Benedicta Tu*, 300).

Vergeleta, *vergèlia*, *vergell*, *vergella*, V. *verga* *Verger*, V. *verd* *Vergia*, V. *falç* (III, 854b3)

VERGONYA, del ll. VERECŪNDĪA 'reserva, pudor, respecte', 'vergonya', derivat de *verecūndus* 'que en té', i aquest, de *vēreri* 'ser modest, tenir respecte'. □

^{1.ª} doc.: *Homilies*.

«Quan om és macip, pensa axí com macip --- emperò quan és feït hom lex aqueles coses --- qar ja à om *vergonia* a dir zo que dziez quan er macip», fº 2v13. «Un ome veyl venc a-s-ela --- qui portava lum e metyamens, qui li dix: --- la tua mamela pot ésser curada --- eu són crestià e no ages *vergo*<n>*ya* de mi—. Per què, Santa Àgata li dix: —E de què auria eu *vergonya* de tu, que sies vel<l> e de molta etat—. --- Lo vel li dix: —Eu són apòstol d'El e --- Sen Pere esvanel-se», *VidesR*, 66v1 i sovint en l'obra. Només una vegada hi apareix en una variant deguda a l'antiga combinació -ŪNDĪ-: «¿no às *vergunya* que tu vuc<l>les tolre a femna les causes que tu às mamades?», 66r2 (que hom pendria a tort per un ex. del fenomen modern, car és cas únic en qualsevol mot en aquesta immensa obra, i la neutralització de *o* i *u*, és un fenomen recent en ross., i encara no estès a tot aquell domini dialectal); *AlcM* cita un NL mall. *Ses Vergunyes*.

«--- Los moros escridaren-se e --- faeren-se un poc a enant; e la senyera de don Nuno, e aquels qui eren ab ela, giraren la testa e --- devaleren bé un git de pedra --- e alguns cridaren: —*Vergonya*, cavallers, *vergonya!*; e --- Nós devalam pel puç enjós, e mesclam nos --- e quan fo la batayla vençuda --- venc-nos lo bisbe de Barcelona e dix --- —A Sényer, més havets perdut que no us cuydats, que En G. de Muntcada e'N Ramon són morts—, --- e presem-nos a plorar, e puys dixem --- —Ara no és ora de plòrar, mas ---», Batalla de Santa Ponça, a. 1238 (Jaume I, *Cròn.*, § 65, Ag. 107, n. 3).

«Ladoncs me pogra tot hom moure / --- / e pausey en terra la cara / mais per paor que per *vergonya*. / —Levat-vos, amic, de la ronya—, / dix ella ---», BMetge (*Fort. e Pr.*, v. 373, V. més text a RONYA).